

Atliekų prevencijos, pakartotinio panaudojimo ir tvarkymo planas

2025-07-11

Įmonė:

Adresas:

Plano laikotarpis:

1. Įvadas

Šis Atliekų prevencijos, pakartotinio panaudojimo ir tvarkymo planas (toliau – Planas) parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymu, Atliekų tvarkymo taisyklėmis, Europos Sąjungos žiedinės ekonomikos principais ir kitais teisės aktais, reglamentuojančiais atliekų tvarkymą. Tikslas – užtikrinti efektyvų, aplinkai saugų ir ekonomiškai naudingą atliekų tvarkymą. Planas apima atliekų susidarymo šaltinius, prevencines priemones, pakartotinio panaudojimo galimybes, tvarkymo (utilizavimo) metodus, bei kontrolės ir atsakomybės sistemą.

2. Įmonės veiklos aprašymas

UAB „Įmonė“ – tai specializuota gamybos įmonė, užsiimanti maisto papildų (vitaminų, augalinių ekstraktų, mineralinių medžiagų mišinių) gamyba. Įmonė dirba laikydamasi tarptautinių kokybės ir higienos standartų (ISO 22000, GMP). Veiklos ciklas apima šiuos etapus:

- Žaliavų pirkimas ir priėmimas
- Mišinių paruošimas ir formavimas (kapsuliavimas, tabletavimas)
- Pakavimas į plastiko ar stiklo tarą
- Produkcijos sandėliavimas ir išsiuntimas klientams
- Laboratoriniai tyrimai ir kokybės kontrolė

Kiekvienas šių etapų generuoja skirtingas atliekų rūšis – tiek organines, tiek pakuočių, tiek pavojingas chemines medžiagas. Todėl atliekų valdymas yra neatsiejama kokybės valdymo dalis.

3. Atliekų susidarymas

3.1 Susidarančių atliekų apžvalga

Atliekos įmonėje susidaro tiek planuotuose procesuose (pakavimas, žaliavų tvarkymas), tiek dėl neefektyvumo ar atsitiktinių veiksnių (brokas, pasibaigęs galiojimo laikas).

1 lent. Susidarančios atliekos.

Atliekų tipas	Aprašymas	Kilmė	Vid. kiekis per mėn.
Plastiko pakuotės	Vienkartiniai buteliukai, kamšteliai, burbulinė plėvelė	Žaliavų tiekimas, produkcijos pakavimas	~200 kg
Kartonas ir popierius	Transportavimo dėžės, spaudos priemonės, instrukcijos	Gamyba, logistika, dokumentacija	~150 kg
Biologiškai skaidžios atliekos	Augaliniai milteliai, netinkami gamybos bandiniai, išsilieję ekstraktai	Gamybos procesas	~80 kg
Pavojingos atliekos	Naudoti valikliai, reagentai, neutralizuotos cheminės medžiagos	Laboratorija, įrangos valymas	~15 kg
Komunalinės atliekos	Buitinės atliekos (maisto likučiai, plastikas, popierius)	Biurai, poilsio zonos, darbuotojų virtuvėlės	~100 kg
Įrangos utilizavimas	Nusidėvėjusi ar neveikianti gamybinė įranga, laboratoriniai prietaisai	Gamyba, laboratorija, techninis skyrius	Priklauso nuo pakeitimo plano (vid. 1–2 vnt./mėn.)

3.2 Išsamus susidarymo paaiškinimas

- **Plastiko atliekos** dažniausiai susidaro dėl vienkartinio pakavimo: tiekėjų pakuotės (apsauginė plėvelė, įdėklai), produkcijos buteliukai ar kapsulių tūtelės. Nors dalis jų neišvengiamai tampa atliekomis, jų kiekis gali būti sumažinamas optimizuojant pakavimo specifikacijas.

- **Kartoninės atliekos** – tai visų pirma išorinės dėžės, kuriose atkeliauja žaliavos arba iškeliauja pagaminti produktai. Didelė dalis šių dėžių yra perdirbamos, tačiau atsiranda ir brokuotų ar sudrėkusių pakuočių, kurios netinkamos pakartotiniam naudojimui.
- **Biologiškai skaidžios atliekos** susidaro gamybos metu. Pavyzdžiui, gamybos linijos „užvedimo“ fazėje dažnai išmetama pirmoji partija dėl galimo netolygumo. Taip pat nurašomi bandiniai, pasibaigusio galiojimo žaliavos ar netiksliai sufasuoti milteliai.
- **Pavojingos atliekos** sudaro mažą, bet itin svarbią dalį. Tai valymo chemikalai, etanolio ar dezinfekantų likučiai, cheminiai reagentai iš laboratorinių tyrimų. Netinkamas jų tvarkymas gali sukelti taršą ar pavojų darbuotojų sveikatai, todėl jos laikomos užrakintose, atskirose talpose ir perduodamos tik licencijuotiems tvarkytojams.
- **Komunalinės atliekos** yra mišrios kilmės ir dažniausiai nesusijusios tiesiogiai su gamyba. Jų sudėtyje dažniausiai – vienkartiniai maisto indai, likučiai, higienos priemonės. Šios atliekos keliauja į savivaldybės sistemą, bet įmonė skatina darbuotojus jas mažinti (naudojant daugkartinius indus, rūšiuojant plastiką ir popierius).
- **Įrangos utilizavimo atliekos** – tai nebenaudojami arba sugedę gamybiniai ir laboratoriniai įrenginiai (pvz., kapsuliavimo įrenginiai, maišytuvai, dozavimo aparatai, spektrofotometrai). Šie objektai gali būti sudaryti iš įvairių medžiagų (metalo, plastiko, elektronikos), todėl jų utilizavimas vykdomas kaip elektros ir elektroninės įrangos atliekų (EEJA) šalinimas, laikantis Aplinkos ministerijos nustatytų reikalavimų. Naudojami komponentai prieš perdavimą šalinimui gali būti išrenkami pakartotiniam naudojimui, jei tinkami (pvz., varikliai, valdymo blokai).

4. Atliekų prevencija

Prevencija – pagrindinis ir efektyviausias būdas mažinti atliekų susidarymą. *UAB „Įmonės“* taiko šiuos sprendimus:

- **Tikslesnis gamybos planavimas:** žaliavos užsakomos pagal realų poreikį, remiantis užsakymų prognozėmis.
- **Optimizuoti pakavimo sprendimai:** atsisakyta perteklinių įdėklų, naudojami vienalytės sudėties plastikai, lengviau perdirbami.
- **Procesų efektyvinimas:** mažinamas brokas per automatizavimą ir patikros sistemas.

- **Darbuotojų švietimas:** darbuotojai mokomi atpažinti perteklinį naudojimą, rūšiuoti, pasiūlyti sprendimus.
- **Peržiūros tiekimo grandinės:** ieškoma tiekėjų, kurie naudoja mažiau vienkartinę pakuotę.

5. Pakartotinis panaudojimas

UAB „Imonė“ siekia išvengti atliekų susidarymo ne tik per prevenciją, bet ir pakartotinai naudodama medžiagas bei priemones.

2 lent. Galimas pakartotinis panaudojimas

Objektas	Naudojimas	Nauda
Tarpiniai plastikiniai konteineriai	Naudojami kelių kartų vidiniam pervežimui	Mažėja plastiko pakuotė
Medinės paletės	Daugkartinis naudojimas sandėliavimui	Mažėja medienos atliekos
Laboratoriniai buteliukai	Dezinfekuojami ir naudojami pakartotinai	Mažėja stiklo atliekų
Segtuvai, aplankai	Pakartotinis dokumentų laikymas	Mažėja biuro plastiko ir popieriaus sunaudojimas
Techninės įrangos komponentai	Išrenkami komponentai naudojami kaip atsarginės dalys ar įrankių dalys	Mažinamas naujų komponentų pirkimas, mažiau EEĮ atliekų

Imonė taip pat skatina tiekėjų įtraukimą į pakartotinio panaudojimo sistemą – pvz., grąžinant tarą ar mainant ją į užstatinę pakuotę, taip įgyvendinant žiedinės ekonomikos principus pagal ES reglamentus.

6. Atliekų tvarkymo procedūros

6.1. Atliekų rūšiavimas

- Visos atliekos rūšiuojamos jų susidarymo vietoje į atskiras kategorijas pagal jų rūšį ir pavojingumą.
- Kiekvienai atliekų kategorijai skiriami atskiri, aiškiai pažymėti konteineriai ar talpos.
- Darbuotojai instruktuojami apie tinkamą atliekų rūšiavimą ir jo svarbą.

6.2. Atliekų laikymas

- Atliekos laikomos specialiai tam skirtose vietose, atsižvelgiant į jų savybes ir pavojingumą.
- Pavojingos atliekos laikomos uždaroje, pažymėtose talpose, apsaugotose nuo aplinkos poveikio.
- Atliekų laikymo vietos reguliariai prižiūrimos ir valomos.
- Atliekos laikomos ne ilgiau nei numatyta teisės aktuose.

6.3. Atliekų tvarkymas (utilizavimas)

- Tvarkymas vykdomas vadovaujantis teisės aktais.
- Visos atliekos perduodamos tik licencijuotiems atliekų tvarkytojams.

3 lent. Atliekų tvarkymas

Atliekų tipas	Tvarkymo būdas	Tvarkytojas	Sutartis
Plastikas	Perdirbimas	UAB „Žaliasis taškas“	ŽT-2024-02
Kartonas	Perdirbimas	UAB „Ekobaze“	EK-2023-11
Biologinės atliekos	Kompostavimas	UAB „Komposta“	KOM-2025-01
Pavojingos atliekos	Degimas	UAB „Ecoclean“	ECO-2024-07
Komunalinės atliekos	Sąvartynas	UAB „Kauno švara“	Savivaldybės tvarka
Įrangos atliekos (EEĮA)	Išardymas, perdirbimas arba saugus šalinimas	UAB „EMP recycling“	EMP-2024-05

Visi atliekų perdavimai fiksuojami žurnaluose ir perkeliama į GPAIS.

7. Atliekų apskaita

- Įmonė vykdo atliekų apskaitą pagal teisės aktų reikalavimus.
- Atliekų apskaitos žurnalai pildomi reguliariai ir saugomi teisės aktuose nustatytą laiką.

- Metinės atliekų apskaitos ataskaitos teikiamos atsakingoms institucijoms nustatytais terminais.

8. Atsakomybė, darbuotojų mokymas, stebėseną ir vertinimas

Už atliekų tvarkymo plano įgyvendinimą įmonėje atsakingas paskirtas ūkio ir techninės priežiūros vadovas. Jo atsakomybė apima:

- Atliekų rūšiavimo, laikymo ir perdavimo priežiūrą;
- Įrangos atliekų (elektros ir elektroninės įrangos, EEĮ) identifikavimą, tinkamą saugojimą ir perdavimą licencijuotiems atliekų tvarkytojams;
- Atliekų apskaitos žurnalų pildymo kontrolę ir metinių ataskaitų pateikimą. Įrangos atliekų (EEĮ) apskaita vedama atskirai, įtraukiant informaciją apie įrenginio tipą, kilmę, perdavimo datą, būklę bei galimą komponentų pakartotinį naudojimą. EEĮ duomenys įtraukiami į metinę atliekų ataskaitą, įvertinant jų kiekį, perdirbimą ir žiedinės ekonomikos potencialą.

Darbuotojai supažindinami su šiuo Planu, apmokomi atpažinti atliekų rūšis, tinkamai jas rūšiuoti, saugoti pavojingas medžiagas bei elgtis su pasenusia ar brokuota įranga. Organizacija reguliariai rengia vidinius mokymus apie rūšiavimą, pavojingų atliekų tvarkymą ir EEĮ valdymą.

Atliekų tvarkymas laikomas nuolat tobulintinu procesu. Atliekų kiekiai stebimi kas mėnesį, duomenys fiksuojami apskaitos žurnaluose, vertinama kiekvienos atliekų rūšies dinamika ir pokyčių tendencijos. Tai leidžia laiku identifikuoti rizikas bei planuoti korekcinis veiksmus.

Metinė atliekų tvarkymo plano peržiūra vykdoma metų pabaigoje, dalyvaujant atsakingiems padaliniais. Peržiūros metu įvertinami planuoti ir faktiniai atliekų kiekiai, pasiektų tikslų įgyvendinimas, peržiūros taikytos prevencijos, pakartotinio naudojimo ir tvarkymo priemonės, nustatomi nauji tikslai.

9. Priedai

1. Atliekų apskaitos žurnalų formos
2. Sutarčių kopijos su tvarkytojais
3. Atliekų tvarkymo instrukcija darbuotojams